

lemmer. Naar der dernæst tales om den Maade, hvorpaa Eden burde affattes, forekommer det mig at være saa uheldigt som muligt, jeg kunde næsten fristes til at sige, at der er noget Parodist i, hvad der her foreslaas. Man skal love og sværge ved Alt, hvad der er den Naagjaldende „helligt og hjært.“ Dette „Helligt“ fik nu endda passere, men naar vi komme til det „Kjære“, kan det jo ikke negtes, at det er meget forskjellige Ting, der kunne være kjære for de forskjellige Personer. Jeg for mit Vedkommende kan nu ikke lade være uvilkaarlig herved at komme til at tænke paa Don Juans Eder, som han aflægger ved de Skjønnes Dine og saa fremdeles. Det er imidlertid Noget, jeg vil erkjende ikke har nogen overveiende Betydning, thi mente man, at den Formular, som de ærede Forslagsstillere have foreslaet, ikke er heldig, men at iøvrigt den Vel, som de ere slaaede ind paa, er rigtig, kunde man jo se at faae lavet en anden Edsformular; men jeg har allerede gjort opmærksom paa, at det forekommer mig i og for sig at være uheldigt og urigtigt at indrette en særlig Rigsdagsed. Jeg tror, at i denne Henseende høit det være, som det har været, siden Grundloven traadte i Kraft, at Rigsdagsmændene, forsaavidt de skulle aflægge Ed — et andet Spørgsmaal er, om man vil forandre Grundlovens § 55 — skulle aflægge den Ed, som skal aflægges af alle Andre. Men dernæst forekommer det mig, at, naar man overhovedet nu engang vil tage dette Spørgsmaal om Edsafleggelse under Overveielse og Behandling, saa er der en anden Side af Sagen, som ganske anderledes har Krav paa Opmærksomheden end den, hvorledes Rigsdagsmændene skulle komme over Edsanstalighederne, som jo hidtil i Rigsdagen ere blevne overvundne, og om det end ingenlunde skulde bedrøve mig, om i paakommende Tilfælde nye Rigsdagsmænd maatte betragte dette Spørgsmaal med noget mere alvor eller jeg vil hellere sige noget mere Belymring, end hidtil er flet, vil jeg dog forudsætte, at der ialtsald i en nær Fremtid ikke vil forekomme mange Tilfælde — jeg vil haabe, at der slet ikke vil forekomme noget, — hvor der praktisk vil blive Spørgsmaal om, at Grundlovens § 55 kunde forvalde nogen Banfælgelighed. Detimod er det ganske vist, at hele dette Spørgsmaal om Edsafleggelse spiller i det borgerlige Liv, i Retslivet, en overordentlig stor Rolle, og man maa ikke leve i den Illusion, at Forholdene ikke kunne udvikle sig saaledes, at det kan komme til at spille en endnu større Rolle. I disse Forhold ude i det borgerlige Liv tror jeg det maa erkjendes at have en meget stor praktisk Betydning, at man kommer ind paa dette Spørgsmaal og søger nogenlunde at faae det løst. Naar man altsaa skal tage denne Sag for — og jeg har haat Leilighed til tidligere at udtale, at efter min Mening er det et Spørgsmaal, der ikke lader sig skyde til Side — saa skal man tage det for i den Udførelse,

hvori det overhovedet kan faae og vil faae og ogsaa har praktisk Betydning, og man skal da ogsaa sige til sig selv, at løser man dette Edsafleggelsesmaal i det Hele, er Løsningen med det Samme given ogsaa for Rigsdagsmændenes Edsafleggelses Vedkommende; men man skal ikke indskrænke sig til en Afgjørelse alene af Spørgsmaalet for Rigsdagsmændenes Edsafleggelses Vedkommende. Jeg finder derfor — saameget maa jeg vel kunne sige uden derfor at gaa udenfor Dagsordenen — at den Vel, man er slaaet ind paa i det Lovforslag, som vil komme til Behandling næst efter dette, maa siges at være meget heldigere og rigtigere end den, man er slaaet ind paa i det nu foreliggende Lovforslag. Man vil der komme ind paa, hvad der som sagt virkelig maa erkjendes at have stor praktisk Betydning, og hvis Sagen løses, vil man faae den løst paa en saadan Maade, at Rigsdagsmændene ikke komme til at udgjøre en Kaste for sig selv heri Landet. At der nu er stor Anledning til at tage dette Forhold for, tror jeg ikke kan benegtes. Man tænke blot paa den Betydning, som Vidneeden har i Retslivet; man tænke paa de mange Eder, der skulle aflægges ikke blot af Embedskandidater, men af de mange Mænd, der paa forskjellig Maade skulle tage Del i det offentlige Liv; man tænke paa den Forsikring under Ed, der afgives af Personer, som have offentlige Øverv at udføre, og man vil da vel ogsaa komme til den Erkjendelse, at det saare let i disse Forhold kan indtræffe, at der er Mænd, som netop, jo mere samvittighedsfulde de ere, desto lettere kunne føle sig bejværede ved at aflægge en Ed netop efter den Formular, som nu maa siges at være den almindelig gjældende. Man vil da enten berøve sig disse Mænds Tjeneste, hvilket maaste kan være til stor Skade, eller ogsaa maaste paalægge dem en Samvittighedsvang. Det har allerede viist sig praktisk, at det ikke er uden Betydning, naar Forholdet nu stiller sig saaledes, at egentlig kun Kristne og Jøder, det vil sige Folk, der vedkjende sig at være Kristne eller Jøder, samt mæbristne Brødre kunne komme til at afgive Vidneforklaring paa en juridisk fuldstændig betydningsfuld Maade. Alle rede nu har dette viist sig at have sin praktiske Betydning; der har været de Tilfælde, hvor Personer af den Grund ikke have kunnet komme til at aflægge Ed, eller hvor der ikke har kunnet tillægges deres Vidnesbyrd fuld Betydning, fordi de ikke kunne aflægge nogen af de Eder, der nu ere gjældende, men der er intet Spørgsmaal om, at denne Sag kan komme til at spille endnu større Rolle, og jeg vil i den Henseende blot henlede Opmærksomheden paa, hvad der f. Ex. indeholdes i en af Paragraferne i det Lovforslag, som er blevet Thinget forelagt en af de sidste Dage, nemlig om Ordningen af Reitergangsmaaden i borgerlige Retstrætter. Det hedder der i § 209: „Et heller kan den edsværes, som er tiltalt